

ПРОБЛЕМА САМОВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ НАУК В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Москальова Н.П., кандидат історичних наук, доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування», філософії та історії України

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Стаття присвячена розгляду проблеми самовизначення України та політичної соціалізації студентської молоді в рамках викладання соціально-політичних навчальних дисциплін

Якісна сучасна освіта стає одним з вирішальних факторів у становленні України як європейської країни як з точки зору економічних перетворень, так і перш за все політичних. Двадцятирічний досвід країни свідчить про те, що становлення політичної системи суспільства, яка б відповідала вимогам і викликам ХХІ століття, є досить складним процесом. На нього впливають багато факторів. Особливого значення має правове визначення місця кожної складової політичної системи. Процес демократизації суспільства можливий тільки через формування активної життєвої позиції громадян, формування правової держави та громадянського суспільства, підвищення політичної та правової освіченості населення, активної участі в управлінських процесах. Визначальну роль в процесі формування громадянської позиції членів суспільства відіграє система освіти, і перш за все, вища школа. На жаль, останнім часом були зроблені державними структурами кроки, які різко знижують можливості впливу професійних політологів на процес політичної соціалізації молоді в рамках викладання навчальних дисциплін.

Політологія пройшла в нашій країні в умовах незалежності становлення, утвердження. Без знання студентами основ політичної науки, по-перше, процес демократичного розвитку країни, процес демократизації і в широкому і у вузькому значеннях може бути згорнуто, тому що сама демократія неможлива без підвищення політичної і взагалі соціальної, громадянської активності людей, без виникнення громадянського суспільства, без формування активної громадянської позиції підростаючого покоління. А це можливо зробити тільки шляхом науковим, формуючи політичну культуру на принципах системності, науковості, наступництва; по-друге, значних трансформацій у зв'язку із недостатньою теоретичною підготовкою молоді зазнає сама політична система суспільства. По-третє, значно прискориться процес олігархізації влади, громадяни будуть відчужені від участі у владних структурах, політична еліта зможе відкрито маніпулювати свідомістю громадян, підміняти державні і національні інтереси своїми приватними майновими інтересами; по-четверте, згортання демократії неодмінно веде до утвердження авторитаризму або тоталітаризму.

Трансформаційні процеси в Україні, на відміну від інших постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи, відбуваються більш болісно, тому що населення України є дуже неоднорідним, має регіональні ментальні особливості. Це, за умов акцентування політиків на певній точці зору, спричиняє конфлікти між населенням Західної та Східної України. Проблема ускладнюється і конфесійною приналежністю мешканців різних регіонів: якщо Західну Україну населяють переважно греко-католики, то Центральну і Східну – православні. Така етнокультурна неоднорідність дала підстави П.Толочко стверджувати, що українська політична нація ще не склалася. Її консолідація можлива на ґрунті цінностей, спільних для всіх етносів, які утворюють українське суспільство. Дослідники зазначають, нині в Україні мешкають представники понад 130 націй та народів. На цей час конституювалися як національні меншини, тобто утворили свої національні громадські організації, що представляють і відстоюють перед органами

державної влади та органами місцевого самоврядування права і інтереси своєї національності, 39 етнічних груп.

Процес національного відродження та державотворення в Україні, системні трансформаційні процеси активно впливають на молоде покоління і не виключають засвоєння студентською молоддю спотворених як політичних так і духовних орієнтирів.

Проблема політичної соціалізації молоді, формування політичної свідомості її, методики викладання політичних наук у вищій школі, зокрема вищій технічній школі знайшла своє відображення та досліджувалася у багатьох творах. Зокрема, у творах А.Колодій, В.Князева, В.Полохало, О.Дергачова, Ф.Кирилюка, А.Білоуса, В.Антоненко та інших авторів. На першому місці серед політичних ідеологем стоїть ідеологема „недовіри” до офіційної влади. „Останнім часом серед молоді спостерігається чітка тенденція втрати довіри до будь-якої офіційної влади в нашій країні. Таку особливість українського менталітету ще свого часу відмітив видатний історик Микола Костомаров. Українське суспільство відкидало структуровану ієрархію суспільства, українці завжди прагнули формувати своє суспільство на засадах рівності” (Ідеологема - своєрідне ідеологічне кліше, яке висить над людиною і яке визначає її ставлення до зовнішнього світу, розширюючи, чи, навпаки, звужуючи її світогляд) (Н.Панчук. Політичні ідеологеми в духовному світі сучасного студента”(Вища освіта України, 2009, №2, с.101).

Феномен „недовіри до влади” залишається актуальним і сьогодні, адже державі в особі її законодавчої, виконавчої та судової структур ніяк не вдається виробити та втілити в життя спільну, узгоджену політику, як за її внутрішнім, так і за зовнішнім векторами діяльності. Серед значної частини громадян України, а особливо серед молоді все інтенсивніше поширюється байдужість та зневіра до влади. Для України в наш складний трансформаційний період є дуже важливим виховання у студентської молоді почуття патріотизму на національній гордості, почуття відповідальності, достойної участі в управлінні державними справами, невідчуженості від суспільних подій. Важливим є моральний аспект суспільної свідомості. Недовіра людей одне до одного, до колективних дій і суспільних інститутів, інститутів влади, нерозуміння того, що відбувається, зневіра в своє майбутнє – характерні риси, що переважають сьогодні у суспільстві. .

В таких умовах вкрай необхідним є розширення долі гуманітарних, взагалі політичних дисциплін в навчальному процесі.

В нашому університеті впродовж останніх років велось викладання спеціальних курсів, пов'язаних із включенням України в систему європейської інтеграції. З цього року почалося викладання навчальної дисципліни „Україна в Європі і світі”. Україна займає важливе геополітичне становище. За своїми геополітичними складовими (площею, населенням, природними запасами) Україна помітно впливає на систему міжнародних відносин. На території України розташований географічний центр Європи. Геополітичне становище України визначається цілою низкою яскравих рис: 1) Україна перебуває у геополітичній системі євразійського континенту, його інтеграційних політичних та економічних формувань; 2) Україна має в своєму розпорядженні майже половину світових ресурсів родючих чорноземних ґрунтів, могутній промисловий і науково-технічний потенціал, досить розвинену інфраструктуру і водночас відчуває гостру необхідність структурної перебудови економіки тощо.

В сучасних умовах існують різні точки зору на місію України у світі. З приводу того, наскільки Україна цивілізаційно самостійна існують різні погляди. Одні дослідники вважають, що Україна є самостійна цілісна цивілізація, незважаючи на деякі етнічні відмінності між народами, що її населяють. Водночас поширеною є думка про те, що найбільш відповідає поняттю „цивілізація” Західна Європа, або ширше – західна цивілізація. До того ж глобалізація взагалі веде до того, що місце цивілізацій займуть „соціальні організації особливого роду й більш високого рівня”, які включаються „в нову соціальну організацію глобального масштабу”. Сьогодні існує небезпека, вважають деякі дослідники, „розчинення” цивілізацій у глобальному над суспільстві. Її характерними рисами є: глобалізація економіки і технологій під контролем невеликої кількості надпотужних транснаціональних корпорацій зі столицями переважно в США, частково в

Західній Європі і Японії та контролем світових фінансових центрів; глобальна інформаційна експансія через Інтернет, телекомунікації, інформаційні ТНК, нав'язування західного соціокультурного ладу й систем цінностей іншим цивілізаціям, що підриває їхню самобутність, спадкоємне „ядро”; однополюсний світ і агресивна політика глобального домінування єдиної наддержави, що перекроює геополітичний простір на власний розсуд. Збереження цих умов безпосередньо загрожує цивілізаційному культурному розмаїттю світу.

В таких умовах акцентуалізація уваги студентської молоді на питаннях ролі і місця України в сучасному глобальному світі є вкрай необхідною освітянською технологією навчального процесу.